

Дащенко Г. В.

ORCID: 0000-0003-3432-3679

кандидат філологічних наук, доцент,

Visiting Associate Research Fellow

Institute of Chinese Literature and Philosophy, Academia Sinica

м. Тайбей, Тайвань

Русакова К. О.

ORCID: 0000-0002-9881-9035

аспірантка кафедри порівняльної філології східних

та англомовних країн

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

м. Дніпро, Україна

ТЕМА КОХАННЯ ТА САМОТНОСТІ В ЦИЧЖУ ШУЧЖЕНЬ

Ключові слова: Чжу Шучжень, середньовічна поезія, кохання, самотність.

Офіційного життєпису китайської середньовічної поетеси Чжу Шучжень (朱淑真, 1135? – 1180?) не збереглося. Сучасні дослідники, зокрема Юе Мяо (繆鉞), Є Цзяїн (葉嘉瑩), Хуан Яньлі (黃嫣梨), Чжуна Гобень (鍾國本), доходять висновку, що Чжу Шучжень видали заміж за чоловіка, до якого вона не мала любовних почуттів [3]. Але дівчина мала стосунки з коханцем, які врешті-решт стали відомі чоловіку і батькам, що призвело до трагічного кінця її життя. Почуття кохання, самотності у розлуці стали наскрізною темою поетичних творів жанру *ци*. Зображення кохання саме у віршах цього жанру не є дивним, оскільки історично *ци* створювалися для того, щоб оспівувати розлучення подружжя, страждання нерозділеного кохання, неповторну жіночу красу [1].

У *ци* на мелодію “Незрілі ягоди глоду” (“生查子”) тема любові та суму за коханим є наскрізною. Поетеса починає твір з опису своєї зовнішності, яку вона змушена підтримувати з надією на повернення коханого¹. Це означає, що дівчину кожного дня не полишають думки про милого, вона залишається вірною всупереч плину часу, який вже злічується не днями чи

---

¹ “[Малювати] мей бутон, [вдягатися] у придворне вбрання заморилася” (“梅蕊喜妝困”).

місяцями, а роками². Але незважаючи на очікування, поетеса на прагне отримати лист, бо боїться побачити у ньому сумні звістки³. Не знаючи ж достеменно, як її коханий, вона живе надією і вірою у те, що треба лише чекати, і зустріч обов'язково здійсниться. Друга строфа *ци* зображує спогади поетеси і зміни, які відбулися в її звичках після розлучення⁴. Пригадуючи щасливе минуле і порівнюючи зі своїм сьогоденням, поетеса відчуває гіркоту туги, але час минув, і навіть сльози закінчилися, лише залишилися втіха очікуванням. В останньому рядку твору авторка нарешті називає свого коханого словом “人” (людина). Необхідно брати до уваги, що на той час використовувати особові займенники чи імена у поезії не було прийнятним [2]. Також лірична героїня натякає у *ци* на позашлюбні стосунки, які теж були забороненими, тому навіть таке позначення є важливим, оскільки вказує на дійсно теплі почуття між людьми та сильну тугу поетеси.

Ци на мелодію “Нафарбувала червоні губи” (“點絳脣”) теж уособлює тему кохання та самотності, але показує інший душевний стан поетеси. Першу строфу Чжу Шучжень розпочинає із зображення вивільги, яка майстерно виспівувала, але раптом почулося, що дерево, на якому вона сидить, починають рубати⁵. Так алегорично зображується людська доля, яка може зненацька принести випробування чи поневір'яння. На відсутність милого поетеса натякає у вислові “[під] пологом з качками-мандаринками самотня” (“鴛幃獨”). Традиційно полог для ліжка з вишитими качками-мандаринками призначався для закоханого подружжя, тому самотність під ним найбільш яскраво позначає відсутність коханого та сум за ним [3]. Але якщо у попередньому *ци* почуття розлуки і сум за коханим не змогли зломити дух дівчини, то у даному творі поетеса зауважує, що зневірилася⁶. Також у цьому вірші можна побачити, що поетеса заперечує синхронність своїх почуттів із природою⁷. За висновком авторки, природа не тужить, не сумує, не відчуває самотності, не змінює почуттів від надії до зневіри, вона залишається спокійною та врівноваженою, що б не трапилося.

---

² “3 року в рік [біля] яшмового туалетного столика. Цього року [коханий] не повернувся додому” (“年年玉鏡台，今歲未還家”).

³ “Боюся побачити у Цзяннані листа [здалеку]” (“怕見江南言”).

⁴ “П'ю вино, відтоді як розлучилися, рідко, сльози в тузі виплакала” (“酒微絳疏，淚向愁中盡”).

⁵ “Вивільга щебече-виспівує, світанок прийшов, але чутно “чжен-чжен” – [рубують] дерево” (“黃鳥嚶嚶 曉來卻聽丁丁木”).

⁶ “Почуття вже зникли” (“芳心已逐”); “Вдалину перестала вдвлятися” (“望梅窮目”).

⁷ “Повернула голову [і побачила] струмок у горах зелений” (“回首溪山綠”).

Ще більш посилюється відчуття дисгармонії з навколишнім середовищем у *ци* на мелодію “Відвідую Цзяньмень” (“謁金門”). На перший погляд, авторка ніби відчуває задоволення від споглядання весняного пейзажу⁸. Але одразу ж заперечує будь-які почуття гармонії⁹. Напевно, вона вже настільки довго відчуває себе самотньою, що зневірилася шукати втіху в єднанні з природою, очікувати на допомогу від вищих сил. Вона ніби замкнулася у собі і не може знайти виходу, їй все одно на навколишній світ¹⁰. Поетеса сфокусована на своєму душевному стані, самотність і туга нібито поглинають її. Здається, ніби в кімнаті з опущеними фіранками тільки ці почуття замість самої ліричної героїні.

Одним із прийомів, який використала Чжу Шучжень для розкриття теми кохання у *ци* на мелодію “Річкове місто” (“江城子”), є зображення сну. Перша строфа поетичного твору змальовує спогади поетеси, ретроспективну картину від пейзажу, який на момент написання оточував дівчину, до розлучення з коханим. Зробити такий висновок допомагає згадка про Наньпу (або Південний берег) “南浦”. У давнину так позначали місце, де розставалися закохані [4]. Важливо зауважити, що такий “зворотний рух” думок і подій у першій строфі створено за допомогою, так би мовити, “чуттєвих імпульсів”, коли кожний попередній образ викликає наступний [4]. Вітер і дощ спричиняють холод, холод спонукає випити вина, вино спонукає спогади, спогади створюють увяне місце розлуки Наньпу, що сприяє створенню картини сну в другій строфі. Рядки, у яких зображений сон, нагадують легенду про зустріч місячної богині Чан Е з її чоловіком Хоу Й¹¹. Ефемерність місця зустрічі, перетин простору – все це є доречним, бо описується сон. Така картина також підсилює значущість кохання для поетеси, оскільки думки про милого не полишають її не тільки вдень, але й вночі теж. Друга строфа не закінчується на зображенні сну, авторка все ж повертається до реальності, в якій нічого не змінилося: те саме порожнє ліжко, ті самі печаль і ненависть. В останньому рядку поетеса називає коханого “він” (“伊”), що є більш відвертим, ніж загальне “людина” (“人”).

Чи не найбільш сміливим та сильним поетичним твором у спадщині Чжу Шучжень, у якому змальовується кохання, є *ци* на мелодію “Чиста і спокійна музика” (“清平樂”). У цьому *ци* зображуються не просто спогади

---

⁸ “[Все, що] доторкається до ока, [викликає] почуття неосяжні” (“觸目此情無限”); “Добре, [що] вітер приємний, сонце тепле” (“好是風和日暖”).

⁹ “Туга приходиться, [але] небу все одно” (“愁來天不管”); “[Це все] належить вивільгам [та] ластівкам” (“輪與鶯鶯燕燕”).

¹⁰ “Повний двір опалих квітів, фіранки не скручую” (“滿院落花簾不卷”).

¹¹ “Минулої ночі зустрілися, уві сні дерлися по кручах, між водою та хмарами, мовчки” (“昨宵結得夢夤緣，水雲間，悄無言”).

чи сон, а реальна зустріч із коханим, прогулянка разом, і навіть спільний сон, а потім повернення до своєї оселі¹². Цей твір розвіює всі сумніви дослідників щодо того, чи дійсно Чжу Шучжень мала позашлюбні стосунки [3]. Стосунки дійсно були, але ж сама поетеса наголошує на невинності власних почуттів та відсутності фізичної близькості¹³. Тож виходить, що кохання поетеси та її обранця було засновано суто на духовній близькості, на задоволенні від спілкування і, можливо, на спільному захопленні поезією. Як би то не було, але загалом цей поетичний твір є дуже відвертим і нетиповим для середньовічної дівчини, що вказує на неабиякий характер авторки, її силу волі та прагнення до щастя попри всі перешкоди та заборони суспільства.

Тема самотності вночі яскраво виражена у *ци* на мелодії “Скорочена версія [мелодії] “Квіти магнолії”” (“減字木蘭花”) та “Бодгісаттва [з племені] Мань” (“菩薩蠻”). У першому творі відповідний настрій створюється з перших рядків, поетеса перелічує всі можливі дії, зауважуючи, що робить все наодинці, за допомогою повтору ієрогліфа “獨” 5 разів¹⁴. Такі яскраві повтори не залишають жодного сумніву, наскільки сильним було зображене почуття. Окрім цього, самотність авторки передається через низку характерних висловів¹⁵. У цьому творі, на відміну від попередніх, немає згадки про очікування коханого, немає нудьги, немає надії на зустріч, є лише всепоглинаюча самотність та відчай, що поряд немає і не буде нікого, хто б міг її зрозуміти¹⁶. У другому зазначеному *ци* тема самотності теж є наскрізною, але поетеса знаходить друга в образі місяця¹⁷. Цей твір ніби є продовженням попереднього *ци*: авторка зневірилася, що зможе знайти близьку людину, тому вирішила спрямувати свої почуття до місяця, вважати його своїм компаньйоном під час довгих самотніх ночей.

Отже, тема кохання та самотності є лейтмотивом для *ци* Чжу Шучжень. Свої почуття поетеса передавала за допомогою емоційно забарвленої лексики, образів (шлюбний полог, місяць). Авторка створила образ коханого за допомогою змалювання спогадів, сну, зустрічей, а також

---

¹² “Беремося за руки [з коханим], [йдемо] стежкою [вздовж] озера, [де розквітли] лотоси, одягнена, сплю на його грудях. Повернувшись, ліниво спираюся на туалетний столик” (“攜手藕花湖上路, 和衣睡到人懷, 歸來懶擲妝台”).

¹³ “Невинні почуття не бояться, [що інші] люди здогадаються” (“嬌癡不白人猜”); “Одягнена, сплю на його грудях” (“和衣睡到人懷”).

¹⁴ “Наодинці ходжу, наодинці сиджу, наодинці співаю, наодинці п’ю вино, ще й наодинці сплю” (“獨行獨坐, 獨唱獨聽, 獨飲獨眠”).

¹⁵ “Зранена душа” (“傷神”); “Сльози змили залишки макіяжу” (“淚洗殘妝”), “Туга [ї] біль” (“愁病”).

¹⁶ “Ці почуття хто побачить?” (“此情誰見”).

¹⁷ “Дуже вдячна місяцю [за] взаємне кохання” (“多謝月相憐”).

порівняння власного минулого і сьогодення. Чжу Шучжень найчастіше не називає милого, лише два рази у творах з цією метою були вжиті слова “людина” (“人”) та “він” (“伊”). У *ци* на тему кохання та самотності зображення природи не відіграє ключової ролі, оскільки на передньому плані зображується саме лірична героїня зі своїми спогадами, стражданнями, сподіваннями чи відчаєм.

Література:

1. 黄嫣梨。朱淑真事迹索隐。文史哲。1992。第6期。第23-30页。
2. 缪钺。论朱淑真生活年代及其《断肠词》。1991。第3期。第59-66页。
3. 叶嘉莹。唐宋词十七讲。北京，2007。502页。
4. 钟国本。论朱淑真断肠诗词的成因。聊城大学学报。2009。第2期。第46-48页。

УДК 821.581(529)-311.6.09(5-12)"196"

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-346-3-21>

Дащенко Г. В.

ORCID: 0000-0003-3432-3679

кандидат філологічних наук, доцент,

Visiting Associate Research Fellow

Institute of Chinese Literature and Philosophy, Academia Sinica

м. Тайбей, Тайвань

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ В ІСТОРИЧНОМУ РОМАНІ НАНЬ ГУНБО “ЛІ ЦІНЧЖАО”

Ключові слова: Нань Гунбо, Лі Цінчжао, роман-фейлетон, поезія.

Історичний роман-фейлетон “Лі Цінчжао” (“李清照”) авторства Наня Гунбо (南宮搏, 1924–1983), який присвячений видатній сунській поетесі, друкувався на Тайвані у “Центральній щоденній газеті” (“中央日報”) з 26 квітня по 18 грудня 1960 р. Він є досить рідкісним літературним явищем у синологічному світі, примітним декількома моментами: вкоріненням середньовічної тематики до сучасної маскультури (публікація в популярній та одній із найстаріших газет китайською мовою у світі, наклад якої значно вищий за накладі більшості окремо виданих книг Наня